

Analysplan 2013

► **vårdanalys** ◀

Citera gärna ur Vårdanalys publikationer,
men ange alltid källa.

Analysplanen finns även publicerad
på www.varदानalys.se

Beställning av Vårdanalys tryckta publikationer:
registrator@vardanalys.se
Box 6070, 102 31 Stockholm

© Myndigheten för vårdanalys

Grafisk Design och produktion: Les Creatives Sthlm

Tryck: TMG Sthlm, Stockholm 2013

ISBN 978-91-87213-07-6

Analysplan 2013

Myndigheten för vårdanalys

Förord

Myndigheten för vårdanalys överlämnar härmed 2013 års Analysplan till regeringen. Analysplanen är framtagen i dialog med myndighetens patientråd.

Analysplanen har beslutats av myndighetens styrelse. Analyschefen Christofer Montell har varit föredragande. I den slutliga handläggningen har chefsjuristen Karin Nylén deltagit.

Myndigheten för vårdanalys
Stockholm den 14 december 2012

Eva Lindström
Ordförande

Kerstin Wigzell
Vice ordförande

Anders Anell
Ledamot

Fredrik Lennartsson
Myndighetschef

Christofer Montell
Föredragande

Vårdanalys inriktning 2013

Nedan ges en översikt av de egeninitierade analysområden och regeringsuppdrag som Vårdanalys kommer att arbeta med under 2013.

	Problemdriven analys och granskning	Reformutvärderingar	Internationella jämförelser
Egeninitierade analysområden	I vilken utsträckning är vård och omsorg individcentrerad?	Vilka konsekvenser får valfrihetssystem för olika patient- och brukargrupper?	Hur står sig svensk vård och omsorg i relation till andra jämförbara länder?
	I vilken mån har patienter, brukare och medborgare tillgång till den information de behöver?		
	Aktuell respons		
Regeringsuppdrag	Vad förklarar omotiverad ojämlikhet i vården?	Vilka effekter får statens satsning på psykiatri?	
	Hur kan man bättre fånga äldres upplevelser av äldreomsorgen?	Vilken nytta leder TLV:s hälsoekonomiska bedömningar av slutenvårdsläkemedel till?	
		Vilka effekter får statens satsning på kvalitetsregister?	

Myndigheten för vårdanalys

Myndigheten för vårdanalys (Vårdanalys) har i uppdrag att följa upp och analysera verksamheter och förhållanden inom hälso- och sjukvården, tandvården samt i gränssnittet mellan vård och omsorg ur ett patient-, brukar- och medborgarperspektiv.

VAD VI VILL UPPNÅ

Vi vill skapa beslutsunderlag för en framgångsrik nationell styrning av vården och omsorgen. Det övergripande målet är att skapa ett ökat värde för patienter, brukare och medborgare. Vårdens värde består av centrala aspekter som kvalitet, effektivitet, jämlikhet och även förtroende för vården och omsorgen.

Våra beslutsunderlag kan påverka den nationella styrningen på olika sätt. Antingen genom att riksdagen, regeringen eller andra aktörer på nationell nivå reagerar, att den offentliga dialogen vitaliseras eller att underlagen på annat sätt påverkar viktiga intressenter i vården och omsorgen. Vårdanalys strävar efter att vara en vital och oberoende kraft som påskyndar den nationella utvecklingen ur ett patient-, brukar- och medborgarperspektiv.

VAD VI GÖR

Problemdriven analys och granskning

Vi genomför analyser och granskningar inom områden där det finns en tydlig förbättringspotential för patienter, brukare och medborgare. Sådana områden kan till exempel uppmärksammas genom förslag från medborgare eller myndighetens patientråd genom att vi granskar vårdstatistik eller som gensvar på aktuella samhällshändelser och debatter. Granskningarna kan omfatta alla de aspekter av vård och omsorg som ryms i myndighetens uppdrag. Problemdrivna analyser och granskningar tar utgångspunkt i resultaten som skapas i vården och omsorgen. Vi utgår från resultaten och analyserar verksamheter och förhållanden för att kunna ge rekommendationer om hur staten och även andra aktörer såsom kommuner och landsting kan utvecklas för att bättre möta behoven.

Den övergripande frågeställningen är: *Vilka är de största bristerna i vård- och omsorgssystemet ur patienternas, brukarnas och medborgarnas perspektiv?*

Reformutvärderingar

Reformutvärderingar tar istället sin utgångspunkt i nationella satsningar och insatser, oftast initierade av staten. Vi utvärderar reformernas effekter för dem de ytterst är till för: patienterna, brukarna och medborgarna. Det kan också handla om nationella satsningar från andra aktörer där våra underlag kan ge vägledning till hur staten kan förhålla sig till pågående arbeten. Vi strävar efter att ge rekommendationer om hur den statliga styrningen kan utformas för att på ett bättre sätt komma slutanvändarna till del.

Den övergripande frågeställningen är: *Vilka effekter har reformer av vård- och omsorgssystemet för patienter, brukare och medborgare?*

Internationella jämförelser

Genom att jämföra kvaliteten och effektiviteten i svensk vård och omsorg med

andra länder kan vi identifiera potentiella förbättringsområden. Reformen och initiativ i andra länder kan ge viktiga insikter och kunskaper om hur det svenska systemet kan utvecklas. Internationella jämförelser, omvärldsbevakning och framtidsspaning är därmed ett väsentligt inslag i vår verksamhet.

Den övergripande frågeställningen är: *Vad kan Sverige lära av utvecklingen i andra länder?*

VÅRA UTGÅNGSPUNKTER

Patient-, brukar- och medborgarperspektiv

Vi strävar efter att patient-, brukar- och medborgarperspektiven ska genomgå alla våra analyser och granskningar. Det innebär att vi i första hand försöker betrakta vård- och omsorgssystemet ur de synvinklarna – inte statens, huvudmännens, verksamheternas eller professionernas. Det innebär också att våra analyser tar sin huvudsakliga utgångspunkt i värden som är viktiga för patienter, brukare och medborgare. Genom att anamma ett sådant synsätt på vården och omsorgen vill vi skapa nya insikter om hur utvecklingen inom sektorn kan accelereras.

Vi har ett nära samarbete med patienter, brukare och medborgare och deras företrädare. Till exempel är ett särskilt patientråd knutet till Vårdanalys. Patientrådet är rådgivande till myndighetens styrelse och har bland annat till uppgift att föreslå angelägna områden för analys och granskning.

Oberoende och kompetens

Vi är oberoende på det sättet att vi enbart har ett uppdrag, att analysera och granska sektorn. Vi står vid sidan av genomförandet av regering och riksdags politik och lagstiftning, myndigheternas kontroll- och tillsynsfunktioner, framtagandet av riktlinjer eller andra aktiviteter där myndigheter och andra aktörer är en del av driftssystemet i vården och omsorgen. Vi är dessutom oberoende i förhållande till de vi ska granska. Vi är också oberoende på det sättet att vi själva kan formulera vilka analyser och granskningar vi ska göra inom ramen för vårt anslag.

Vården och omsorgen är komplexa och mångfacetterade verksamheter. En djup kunskap om vård- och omsorgssystemet är därför en förutsättning för att genomföra analyser och granskningar som driver på utvecklingstakten. I alla våra projekt strävar vi efter att samarbeta med de ledande experterna på området, såväl nationellt som internationellt.

Om Analysplan 2013

Vårdanalys ska varje år lägga fast en analysplan som anger den huvudsakliga inriktningen för året. Analysplanen för 2013 omfattar både analysområden som påbörjats under 2012, liksom nya analysområden. Några av våra analysområden utgörs av uppdrag som myndigheten själv tagit initiativ till medan några utgörs av särskilda uppdrag från regeringen. Utöver det som anges i planen för 2013 arbetar vi flexibelt för att med kort varsel kunna initiera projekt inom angelägna områden. Ytterligare uppdrag från regeringen kan också tillkomma löpande under året. En uppdaterad beskrivning av pågående arbeten finns på vår hemsida www.vardanalys.se.

NÄR ÄR ETT OMRÅDE VÄRT ATT GRANSKA?

Vårdanalys är redo att kontinuerligt genomföra analyser och granskningar inom områden där vi kan bidra till en mer framgångsrik nationell styrning av vården och omsorgen och öka värdet för patienter, brukare och medborgare. För att bedöma om ett område är relevant bör följande kriterier uppfyllas:

- Det ska finnas en tydlig förbättringspotential ur ett patient-, brukar- och/eller medborgarperspektiv
- Området ska vara påverkbart och granskningen ska kunna resultera i rekommendationer till regeringen eller på andra sätt påverka den nationella styrningen
- Området ska vara otillräckligt belyst
- Vårdanalys ska genom sin oberoende ställning och kompetens ha bättre förutsättningar än andra att genomföra en analys eller granskning på objektiva grunder
- Analysen eller granskningen ska vara genomförbar

Verksamhetens inriktning under 2013

PROBLEMDRIVEN ANALYS OCH GRANSKNING

Inom området Problemdriven analys och granskning kommer vi att arbeta med fem prioriterade frågeställningar:

- I vilken utsträckning är vård och omsorg individcentrerad? (egeninitierat analysområde)
- I vilken mån har patienter, brukare och medborgare tillgång till den information de behöver? (egeninitierat analysområde)
- Aktuell respons (egeninitierat analysområde)
- Vad förklarar omotiverad ojämlikhet i vården? (regeringsuppdrag)
- Hur kan man bättre fånga äldres upplevelser av äldreomsorgen? (regeringsuppdrag)

Egeninitierade analysområden

I vilken utsträckning är vård och omsorg individcentrerad?

Människor ska kunna leva utifrån sin identitet och personlighet även när de är sjuka. Möjligheterna att vara delaktig i beslut och genomförande av den egna vården, i den mån man kan och vill, är en förutsättning för detta. Ökade möjligheter till delaktighet för patienter, brukare och deras närstående är också en förutsättning för att nå bättre resultat i vården. Det är i mötet mellan patienter/brukare, närstående, professioner och stödsystem som vårdens resultat skapas. Patienter, brukare och närstående är därmed centrala för vårdens resultat i rollen som medskapare.

Under 2012 har Vårdanalys låtit två internationella experter belysa graden av patientcentrering i svensk hälso- och sjukvård. Deras slutsatser är bland

annat att det finns fortsatta behov av att följa upp och utveckla tillgången på information och beslutsstöd för patienter i alla aspekter av vårdprocessen. Vidare pekar de på behovet av att säkerställa att lagstiftning till stöd för patienterna får genomslag i vårdens vardag samt att det finns behov av att vårdens processer blir mer sammanhållna ur ett patient- och brukarperspektiv.

Vi kan konstatera att en fördjupad genomlysning av de utvecklingsområden som lyfts i rapporten kräver en helhetssyn på individen liksom ett förhållningssätt som beaktar samspelet mellan individen, närstående, professioner, stödsystem, ledarskap och den fysiska miljön. Granskningar på området kan därför omfatta vitt skilda områden såsom organisationskultur, dialogmöjligheter, leveransprocesser, stödstrukturer och styrmekanismer.

Arbetet på området syftar till att belysa möjligheterna för patienter, brukare och närstående att medverka i design, genomförande, beslut och utvärdering av vård och omsorg. En viktig del är att beskriva och kartlägga strukturer som hindrar eller möjliggör en individcentrerad vård och omsorg.

I vilken mån har patienter, brukare och medborgare tillgång till den information de behöver?

Inom vården och omsorgen har professionerna ofta ett kunskapsövertag över patienter, brukare och närstående. Tillgången till information och beslutsstöd för att stödja patienter, brukare, närstående och medborgare är av avgörande betydelse för att kunna uttrycka den egna viljan och därmed för att kunna vara delaktig, i den mån man kan och vill, i beslut och genomförande som rör den egna vården.

En av de grundläggande uppgifter som regeringen gett Vårdanalys är att kontinuerligt utvärdera information om vården och omsorgen som lämnas till den enskilde, i fråga om informationens innehåll, kvalitet, ändamålsenlighet och tillgänglighet. I rapporten "Vilken information behöver patienter och medborgare för att välja vårdgivare och behandling?" konstaterar författarna att landstingens information för att stödja patienter och medborgare i att välja vårdcentraler eller andra vårdalternativ har tydliga brister. Utifrån bland annat denna studie, fördjupade litteraturgenomgångar och arbeten med svenska patienter avser vi att utveckla modeller för att följa upp och jämföra tillgången på relevant information och beslutsstöd för olika grupper av patienter, brukare och närstående. Arbetet omfattar bland annat information och beslutsstöd vid val av vårdgivare och behandling liksom förbättrade modeller för att fånga patienters och brukares uppfattningar om vården. Arbetet inom detta område har flera beröringspunkter med vår granskning av individcentreringen i vård och omsorg.

Aktuell respons

Inom Aktuell respons genomför vi löpande analyser och granskningar av områden med hög aktualitet och relevans och där olika former av problem eller ojämlikheter kan finnas ur ett patient-, brukar-, närstående- eller medborgarperspektiv. Genom vår kontinuerliga omvärldsbevakning identifierar vi angelägna frågeställningar och har möjlighet att på kort tid initiera och genomföra analyser och granskningar. Beslut om vilka projekt som ska genomföras inom Aktuell respons fattas löpande under året.

Regeringsuppdrag

Vad förklarar omotiverad ojämlikhet i vården?

Regeringen har beslutat om en strategi för god och jämlik vård. I strategin utpekats ett antal områden där det finns omotiverade skillnader mellan grupper av patienter. Vårdanalys ska, ur ett patientperspektiv, genomföra analyser som leder till en ökad kännedom och kunskap om vad i vårdens finansiering, organisation och genomförande m.m. som förklarar skillnaderna samt bedöma behovet av åtgärder för att nå en mer jämlik vård.¹

Hur kan man bättre fånga äldres upplevelser av äldreomsorgen?

Under ett antal år har Socialstyrelsen genomfört undersökningar om äldres syn på äldreomsorgen. Viss kritik har framkommit mot undersökningen, bland annat därför att det förekommer att närstående och personal svarar i den äldres ställe. Vårdanalys ska därför utveckla och testa en kompletterande metod för att undersöka kvaliteten i äldreomsorgen ur ett brukarperspektiv samt jämföra metoden mot den nationella brukarundersökningen. Arbetet kommer att pågå till 2014.²

REFORMUTVÄRDERINGAR

Inom Reformutvärderingar kommer vi att arbeta med fyra prioriterade frågeställningar:

- Vilka konsekvenser får valfrihetssystem för olika patient- och brukargrupper? (egeninitierat analysområde)
- Vilka effekter får statens satsning på psykiatrin? (regeringsuppdrag)

¹ Regeringsbeslut, Regleringsbrev för budgetåret 2013 avseende Myndigheten för vårdanalys, S2012/8855/SAM.

² Regeringsbeslut, Uppdrag att utveckla kvaliteten inom äldreomsorgen, S2012/4535/FST.

- Vilken nytta leder TLV:s hälsoekonomiska bedömningar av slutenvårdsläkemedel till? (regeringsuppdrag)
- Vilka effekter får statens satsning på kvalitetsregister? (regeringsuppdrag)

Egeninitierade analysområden

Vilka konsekvenser får valfrihetssystem för olika patient- och brukargrupper?

Sedan den 1 januari 2010 blev det obligatoriskt att införa vårdval i primärvården. Avsikten är att förbättra tillgängligheten för alla patientgrupper. Vårdanalys påbörjade under 2012 arbeten med att utvärdera landstingens och regionernas implementering av reformen. Under 2012 har vi publicerat rapporten "Effekter av valfrihet inom hälso- och sjukvården" och under början av 2013 kommer rapporten "Vem har vårdvalet gynnat?" att publiceras. I den sistnämnda rapporten har vi särskilt studerat tre landsting och konstaterat att tillgängligheten till primärvård för både befolkningen i stort och personer med stora vårdbehov har förbättrats efter införandet av vårdval. Vi har också konstaterat vårdutnyttjandet bland befolkningen i stort i flera fall har ökat mer än för personer med stora vårdbehov. Under 2013 avser vi att fördjupa analysen om vilka grupper som har främjats av införandet av vårdval, bland annat genom att granska om vårdvalet gynnat resursstarka grupper framför resurssvaga grupper. Under 2013 avser vi också att genomföra en studie som syftar till att bidra med kunskaper om vilka regleringar, kontraktsförhållanden och andra förutsättningar som är nödvändiga för en effektiv konkurrensutsättning. Den sistnämnda studien kommer att genomföras i samarbete med Expertrådet för studier i offentlig ekonomi.

Regeringsuppdrag

Vilka effekter får statens satsning på psykiatrin?

PRIO psykisk ohälsa är regeringens handlingsplan inom området psykisk ohälsa under 2012–2016. Under perioden satsar regeringen 870 miljoner per år med det övergripande målet att stimulera en jämlik och kunskapsbaserad vård med ökade möjligheter för patienterna att vara delaktiga liksom förbättrad tillgång till arbete och sysselsättning.

En central del i handlingsplanen är en överenskommelse med SKL som omfattar utvecklingsprojekt och en prestationsbaserad del. I satsningen ingår även enskilda uppdrag till myndigheter.

Vårdanalys har fått uppdrag av regeringen att utvärdera handlingsplanen

och lämna årliga rapporter fram till 2017. Vi ska bland annat utvärdera om insatserna i handlingsplanen bidrar till måluppfyllelse. Avsikten är att Vårdanalys ska bidra till en förbättrad målstyrning och därigenom öka effekterna för satsningens målgrupper.³

Vilken nytta leder hälsoekonomiska bedömningar av slutenvårdsläkemedel till?

Tandvårds- och läkemedelsförmånsverket (TLV) har regeringens uppdrag att genomföra en försöksverksamhet för att ta fram hälsoekonomiska beslutsunderlag till landstingens upphandling av slutenvårdsläkemedel.

Vårdanalys har fått i uppdrag av regeringen att fram till 2014 utvärdera nyttan av försöksverksamheten. Arbetet omfattar bland annat att analysera processerna att välja, analysera och föra ut beslutsunderlagen, aspekter av kvaliteten och tillförlitligheten i beslutsunderlagen liksom om de resulterar i en mer kunskapsstyrd och likvärdig läkemedelsanvändning ur ett patientperspektiv.⁴

Vilka effekter får statens satsning på kvalitetsregister?

Det finns ett nittiototal nationella kvalitetsregister för vård och omsorg som huvudsakligen innehåller information om diagnos, behandlingar och olika former av resultat. Informationen används bland annat till forskning för att utveckla vård och omsorg och i olika former av resultatjämförelser, exempelvis Öppna jämförelser. Registren finansieras av landsting och regioner tillsammans med staten.

För att öka nyttan av de nationella kvalitetsregistren har staten och SKL ingått en överenskommelse om registrens fortsatta utveckling under 2012–2016. Medel avsätts för att öka kompetensen, skapa tid för utveckling och för att förbättra registrens datakvalitet. Syftet är att öka användningen av befintliga kvalitetsregister så att deras potential för vårdens utveckling realiserar.

Regeringen har uppdragit till Vårdanalys att utvärdera satsningen. Utvärderingen ska bland annat ge svar på om satsningen uppnår fastställda mål, om organisationen är ändamålsenlig samt belysa om och på vilket sätt kvalitetsregister kan bidra till att hjälpa såväl vården som den enskilde patienten. I ett första steg ska vi under 2013 ta fram en långsiktig plan för hur satsningen ska utvärderas.⁵

³ Regeringsuppdrag, Uppdrag att följa upp och utvärdera handlingsplanen PRIO psykisk ohälsa 2012–2016, S2012/4529/FS.

⁴ Regeringsbeslut, Uppdrag att utvärdera nyttan med att genomföra hälsoekonomiska bedömningar av läkemedel som används i slutenvården, S2012/3857/FS.

⁵ Regeringsbeslut, Uppdrag att utarbeta en utvärderingsplan för satsningen på nationella kvalitetsregister, S2012/8958/FS.

INTERNATIONELLA JÄMFÖRELSE

Inom Internationella jämförelser kommer vi att arbeta med en prioriterad frågeställning:

- Hur står sig svensk vård och omsorg i relation till andra jämförbara länder? (egeninitierat analysområde)

Egeninitierade analysområden

Hur står sig svensk vård och omsorg i relation till andra jämförbara länder?

En viktig referenspunkt för att bedöma kvalitet och effektivitet i svensk vård och omsorg är att relatera oss till andra jämförbara länder. Att analysera och identifiera trender och mönster i omvärlden samt att väga dessa mot nationella intressen och behov har betydelse för den fortsatta utvecklingen i Sverige. Sverige har under ett antal år deltagit i den årliga internationella undersökningen, International Health Policy Survey (IHP), som The Commonwealth Fund genomför. Undersökningen omfattar patienters, brukares, medborgares och professioners omdömen om vården och omsorgen i 11 jämförbara länder. Under 2013 avser Vårdanalys bland annat att genomföra fördjupande analyser av resultaten i IHP.

Myndigheten för vårdanalys (Vårdanalys) uppgift är att ur ett patient-, brukar- och medborgarperspektiv följa upp och analysera hälso- och sjukvården, tandvården och gränssnittet mellan vården och omsorgen. Vårdanalys har patienternas och brukarnas behov som utgångspunkt i sina granskningar. Myndigheten ska också verka för att samhällets resurser används på bästa sätt för att skapa en så god hälsa och patientupplevd kvalitet som möjligt. Syftet är att bistå vården och omsorgen med att förbättra kvalitet och effektivitet – förbättringar som ytterst ska komma patienter, brukare och medborgare till del.

Analysplan 2013

Myndigheten för vårdanalys (Vårdanalys) publicerar sin analysplan för 2013. Den tar sin utgångspunkt i myndighetens instruktion samt ett antal strategiska vägval och anger myndighetens huvudsakliga verksamhetsinriktning för året.

